

TÜBİTAK - ARDEB
Aile Çağrı Programı
“1003-SBB-AILE-2018-1 Boşanma”
Çağrı Metni

1. Genel Çerçeve

Boşanma ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik nedenlerden kaynaklanan çok boyutlu sosyolojik bir olgudur. Boşanma genel olarak eşler arasındaki ihtilafların, çatışmaların, uyum sorunlarının, sadakatsizliğin, şiddetin, geçimsizliğin, ekonomik sorunların veya sevgi kaybının sonucunda gerçekleşir ve bireyler açısından çok yönlü sorunları barındırır. Boşanmış bireylerin veya çocuklarının yaşadıkları psikolojik travmalar, ekonomik sıkıntılar, statü kayıpları, uyum problemleri gibi sorunlar boşanmanın belli başlı olumsuz sonuçları olup sadece boşanmaya maruz kalan aile bireylerini değil, aynı zamanda toplumu da derinden etkiler.

Toplumun temelini aile oluşturur. Karşılıklı sevgi ve saygıya, özveriye, anlayışa, empatiye, sıcak ilişkilere dayanan aile, topluma mutlu ve ruhen sağlıklı bireyler kazandırır. Çatışmanın, kavganın, geçimsizliğin, şiddetin yumağındaki sevgi ve saygıdan yoksun mutsuz aile ise topluma mutsuz bireyler katar. Sürdürülemez duruma gelmiş evliliklerde boşanma, hukuk sistemimizde çiftler için bir hak olarak öngörülmüştür. Bu bağlamda 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi ile 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, boşanmayı gerektiren sebepleri ayrıntılı biçimde tanımlamış; bu sebeplerin gerçekleşmesi durumunda eşlere boşanma hakkını vermiştir.

Hukuk sistemimizde eşlere boşanma hakkı verilmiş olmakla birlikte ailenin bütünlüğünü korumaya yönelik politikalar devlet tarafından yürürlüğe konulmuş ve sıkı biçimde takip edile gelmiştir. 2012 tarih ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun bu bağlamda atılmış önemli bir adımdır. Bu yasayla, kadına karşı işlenen şiddet önlenerek ailenin bütünlüğünün korunması hedeflenmiştir. Yine 4787 sayılı Aile Mahkemeleri Kuruluş Kanunu'nda “sulh yoluyla çözüm” mekanizması öngörülmüştür. Evlilik yükümlülüklerinin yerine getirilememesi durumunda boşanma süreçlerinin karşılıklı hak ve yükümlülükleri gözetilen bir mekanizma üzerinden sürdürülmesi için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından “aile ve boşanma süreci danışmanlığı” hizmeti devreye sokulmuştur.

Boşanma, ülkemizde giderek artan bir eğilim göstermektedir. İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre 2000’li yıllarda boşanma hem sayı hem de oran olarak artış göstermiştir. 2001 yılında 91.994 olan boşanma sayısı 2005 yılında 95.895’e, 2010 yılında 118.568’e, 2017 yılında ise 128.411’e yükselmiştir. Aynı yıl içinde boşananların o yıl nüfusuna oranı ile bulunan kaba boşanma oranı ise 2001 yılında binde 1,4’den 2017 yılında binde 1,6’ya çıkmıştır. EUROSTAT tarafından yayınlanan verilere göre Avrupa Birliği ülkelerinde kaba boşanma oranı binde 2,1’dir. Türkiye’nin boşanma oranı Avrupa Birliği ortalamasına yaklaşmaktadır.

Boşanmanın neden arttığı, boşanma sürecinde ve sonrasında ne tür sorunların yaşandığı gibi konuları tespit ederek aile bütünlüğünün korunmasına ve aile içi ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik politikalara temel oluşturmak üzere Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2008 ve 2014 yıllarında *Boşanma Nedenleri Araştırmaları*

gerçekleştirilmiş olup 5 yılda bir yenilenen *Türkiye Aile Yapısı Araştırmalarında* da boşanma konusunda veri toplanmaktadır. Bu araştırmaların yanı sıra akademik dünyada da boşanma konusuyla ilgili çalışmalar yapılmaktadır.

Ancak somut politika önerilerini ve çözüm modellerini içeren araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulması nedeniyle boşanma konusunda çağrıya çıkılmasına karar verilmiştir. Söz konusu çağrının kapsamı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Aile içi ihtilafların çözümüne ve aile yapısının güçlendirilmesine yönelik modellerin incelenmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi
- Türkiye’de boşanmaya etki eden kültürel, dini, sosyal, ekonomik ve/veya psikolojik faktörlerin incelenmesi; önleyici/çözümleyici politika ve modellerin geliştirilmesi
- Boşanma süreci ve sonrasında ortaya çıkan çatışma yönetimi olgusunun incelenmesi ve önleyici/çözümleyici modellerin geliştirilmesi
- Boşanan bireylerin ve çocuklarının boşanma öncesi ve sonrasındaki yaşantı ve memnuniyet düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi; boşanma sürecinde olumsuz etkilenmeleri en aza indirecek modellerin geliştirilmesi
- Kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın evlilik, aile kurumu ve boşanma üzerindeki etkisinin incelenmesi
- Boşanma sonrası bireylerin (kadın, erkek ve çocuk) karşılaştıkları sorunların incelenmesi; çözüm önerileri geliştirilmesi
- Boşanma yaşantısının kuşaklar arası aktarımının incelenmesi; önleyici/çözümleyici modellerin geliştirilmesi

Yukarıdaki belirlenen kapsamda araştırmaların yapılabilmesi, araştırma ekiplerinde farklı disiplinlerden uzmanlıkların varlığı ile mümkündür. Ayrıca, bu araştırmaların uygulamaya yön verecek nitelikte olmasına önem verilmektedir.

2. Amaç ve Hedefler

Bu çağrının temel amacı, boşanmanın ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik vb. çok yönlü nedenlerini ve sonuçlarını tespit ederek; aile yapısının, aile içi ilişkilerin ve evlilik birlikteliğinin güçlendirilmesini sağlamaya dönük çözüm önerileri ve modelleri geliştirmektir. Çağrı kapsamında ulaşılmaması beklenen amaç ve hedefler, odaklanması gereken hususlar her bir konu başlığı için ayrı ayrı aşağıda belirtilmiştir:

a) Aile içi ihtilafların çözümüne ve aile yapısının güçlendirilmesine yönelik modellerin incelenmesi ve politika önerilerinin geliştirilmesi

Bu kapsamda önerilecek projelerin, aile içi ihtilaflara neden olan faktörleri araştırması, bunları önleyici öneri ve modelleri geliştirmesi beklenmektedir. Evlilikten beklentiler, evlenme biçimi, ailenin yapısı, akrabalık ilişkileri, karar alma süreçleri, alışkanlıklar, cinsel yaşam, değerler çatışması, çocuk yetiştirme tutumları gibi eşler arasında ihtilafa neden olan faktörlerin her biri araştırma konusu olarak ele alınabilir. Yine ihtilafların çözümünde rol oynayacak olan danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile arabuluculuk mekanizmalarına ilişkin projeler önerilebilir. Önerilen projelerin, sadece durum tespiti yapmakla yetinmeyip aynı zamanda çözümleyici/önleyici modeller geliştirilerek ailenin güçlenmesine katkıda bulunması beklenmektedir.

b) Türkiye’de boşanmaya etki eden kültürel, dini, sosyal, ekonomik ve/veya psikolojik faktörlerin incelenmesi; önleyici/çözümleyici politika ve modellerin geliştirilmesi

Bu kapsamda kültürel, dini, sosyal, ekonomik, psikolojik nedenler; eğitim farklılığı, toplumsal cinsiyet rolleri, evlilik beklentisinin farklılaşması, değerlerin çatışması, şiddet davranışı; fiziksel ve cinsel sağlık sorunları, eşler arasındaki uyum sorunları gibi araştırma konusu olarak önerilebilir. Proje önerileri kapsamında bu konularla ilgili tespitlerle yetinmeyip, önleyici/çözümleyici politikalara dönüşecek modellerin geliştirilmesi beklenmektedir.

c) Boşanma süreci ve sonrasında ortaya çıkan çatışma yönetimi olgusunun incelenmesi ve önleyici/çözümleyici modellerin geliştirilmesi

Bu başlık altında önerilecek projelerin, boşanma arabuluculuğu, boşanma öncesi ve sonrasındaki aile danışmanlığı, bakım tedbirleri, eşlerin ve çocukların şiddetten korunması, hukuki destekler, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, dini rehberlik ve manevi destek hizmetleri, çocukların velayeti ve ebeveyn ile ilişkileri, nafaka, mal paylaşımı, barınma, can ve mal güvenliğinin sağlanması gibi temaları ele alıp yeni yaklaşım ve modelleri içermesi beklenmektedir.

d) Boşanan bireylerin ve çocuklarının boşanma öncesi ve sonrasındaki yaşantı ve memnuniyet düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi; boşanma sürecinde olumsuz etkilenmeleri en aza indirecek modellerin geliştirilmesi

Bu kapsamda önerilecek projelerin, boşanan çiftlerin ve çocuklarının boşanma öncesi ve sonrasındaki psikolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel durumlarını karşılaştırmaya hizmet etmesinin yanı sıra; boşanma sürecinden bireylerin olumsuz etkilenmelerini en aza indirecek çözümleyici/önleyici modelleri geliştirmesi beklenmektedir. Bu bağlamda boşanan bireylerin ve çocuklarının psikolojik ve ekonomik durumlarını, sosyal statülerini, bu süreçle baş etme yollarını, boşanma sonrasında yeni hayata (okul ve sosyal çevre gibi) uyumlarını konu edinen projeler önerilebilir.

e) Kitle iletişim araçları ve sosyal medyanın evlilik, aile kurumu ve boşanma üzerindeki etkisinin incelenmesi

Bu kapsamda önerilecek projelerin kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın aile üzerindeki etkilerini araştırması, medyanın etkilerine karşı aile içi ilişkileri güçlendirecek ve ailenin bütünlüğünü koruyacak öneri ve politikaları geliştirmesi beklenmektedir. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın aile mahremiyetini deşifre etmesi, aile ve evlilik beklentisi üzerindeki etkisi, bireyleri yalnızlaştırması, aile sadakatinin bozulmasına zemin hazırlaması, beklentileri farklılaştırması, değer sistemlerini dejenere etmesi gibi konuların yanı sıra aile ilişkilerini olumlu yönde etkileyen ve çocukların psikososyal gelişimleri ile ilgili çözümleyici/önleyici politikaları içeren projeler önerilebilir.

f) Boşanma sonrası bireylerin (kadın, erkek ve çocuk) karşılaştıkları sorunların incelenmesi; çözüm önerileri geliştirilmesi

Bu konuyla ilgili önerilecek projelerin, boşanma sonrasında kadın, erkek ve çocuğun yaşadığı çok yönlü sorunları araştırarak bunlara ilişkin çözüm önerileri ve modelleri geliştirmeye hizmet edecek nitelikte olması beklenmektedir. Bu kapsamda tek ebeveynli ailelerin yaşadığı çok yönlü kültürel, ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlar; kadınların

boşanma sonrası maruz kaldığı dışlanma, statü ve sosyal sermaye kaybı, can ve mal güvenliği, barınma ve geçim sorunları; erkeklerin çocuklarıyla ilişkileri, nafaka ve psikolojik travmayla baş etme konusunda yaşadığı sorunlar; çocukların yaşadığı sosyal uyum ve aidiyet duygusunun eksikliğinden kaynaklanan sorunlar araştırılarak bunlarla ilgili çözüm önerileri ve politikalar öngören projeler sunulabilir.

g) Boşanma yaşantısının kuşaklararası aktarımının incelenmesi; önleyici/çözümleyici modellerin geliştirilmesi

Bu başlık altında boşanmanın yaşandığı ailelerde bireylerin boşanmaya yönelik eğilimleri ve kuşaklararası aktarımını inceleyen, buna ilişkin önleyici modeller öngören projeler sunulabilir. Bu bağlamda alt kuşaklara intikal eden boşanma deneyimi, çocukların evliliğe karşı geliştirdiği reaksiyon ve korku, karşı cinse yönelik nefret duygusu, boşanan bireylerin sonraki evliliklerine intikal eden deneyimleri gibi konularla ilgili çok nesilli (kuşak aşkın aktarım) projeler önerilebilir. Bu konularla ilgili geliştirilecek projelerin boşanma deneyiminin kuşaklararası aktarımını önleyici mekanizmaları içermesi beklenmektedir.

3. İlgili Destek Programı

Bu çağrı çerçevesinde önerilecek projelere “1003-Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı” kapsamında destek verilecektir.

4. Çağrıya Özel Hususlar

İlgili mevzuat gereği, Ar-Ge projesi niteliği taşımayan (salt veri toplamaya/durum tespitine yönelik çalışmalar, kurumların rutin olarak yürüttükleri çalışmalar, daha önce gerçekleştirilmiş olan bir çalışmanın sadece kapsamının genişletilerek tekrarlanması niteliğindeki çalışmalar, altyapı oluşturmaya yönelik çalışmalar vb.) proje önerileri birinci aşamada elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.

Bu çağrı kapsamında önerilecek projelere ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar “Amaç ve Hedefler” bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Proje önerilerinin “Amaç ve Hedefler” bölümündeki konu başlıklarından en az birisiyle ilişkilendirilmesi ve bu başlıklardan hangisi/hangileri ile ilişkilendirildiğinin başvuru formunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Birinci aşama değerlendirmesi sonucu, çağrı kapsam, amaç ve hedeflerine uygun olmayan proje önerileri elenecek olup ikinci aşamaya geçemeyecektir.

Proje önerileri küçük, orta veya büyük ölçekli olarak hazırlanabilir. Orta ve büyük ölçekli projeler en fazla 1 ana proje ve 3 alt projeden oluşabilir. İkinci aşama proje başvuruları ile birlikte, alt proje tanımlı başvurular için [Protokol](#) Belgesi sunulmalı ve alt projeler başvuru sisteminde de tanımlanmalıdır. Alt proje tanımlı başvurularda, ikinci aşama başvurusu ile sunulan bütçe, ana proje ve alt projeler bazında ayrılmalıdır.

Yukarıda açıklanan genel hususların yanı sıra, bu çağrıya özel olarak aşağıda belirtilen hususların da dikkate alınması gerekmektedir:

- Sunulacak proje önerilerinin uygulamaya dönük öneri ve modelleri de içerecek şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Proje önerisinin gücü, sunduğu çözüm ve modele bağlı olacaktır.
- Sunulacak proje önerilerinin konunun hangi boyutuna odaklanırsa odaklansın çok disiplinli olması beklenmektedir.
- Bu çağrı kapsamında sunulacak orta ve büyük ölçekli projelerin, farklı

kurum/kuruluşlarda yürütülen en az iki projeden oluşması gerekmektedir. Ana projenin yanı sıra sadece bir alt projenin yer alması durumunda, bu alt projenin yürütüleceği kurum/kuruluş, ana projeye aynı kurum/kuruluş bünyesinde yer alan, fakülte, enstitü, teknopark vb. olamaz. Ana projenin yanı sıra birden fazla alt projenin yer alması durumunda ise en az bir alt projenin ana projeden farklı bir kurumdan/kuruluştan olması gerekmektedir.

- Proje kapsamındaki iş paketlerinin büyük ölçüde proje ekibi tarafından yapılması beklenmektedir.
- İkinci aşama başvurularında sunulması gerekli olan [Yasal/Özel İzin Belgesi](#) ile [Etik Kurul Onay Belgesi](#)'nin alınmasında yaşanabilecek aksaklıklar göz önünde bulundurularak, söz konusu belgelerin temin sürecinin ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla irtibata geçilerek önceden başlatılması önerilmektedir.

5. Çağrı Takvimi

	Çevrimiçi Başvuru Sistemi Kapanış Tarihi	Elektronik Başvuru Çıktısının Gönderilmesi İçin Son Tarih ^(*)
Birinci Aşama	22.06.2018 17:30	29.06.2018 17:30
İkinci Aşama	09.11.2018 17:30	23.11.2018 17:30

(*) Elektronik başvuru çıktısının ıslak imzalı nüshasının belirtilen tarih ve saate kadar Kurumumuza ulaştırılması gerekmektedir.

6. Ek Belgelere Referanslar

- [1003 Destek Programı Web Sayfası](#)
- [1003 Destek Programı Bilgi Notu](#)
- [1003 Destek Programı Başvuru Formları](#) (*)
- [1003 Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı Usul ve Esasları](#)
- [1003 Proje Önerisi Değerlendirme Formu](#)
- [Yasal/Özel İzin Belgesi Bilgi Notu](#)
- [Etik Kurul Onay Belgesi Bilgi Notu](#)
- [TÜBİTAK Çağrı Planlaması](#)

(*) 1003 programına ait başvuru formları güncellenmiştir. Birinci ve ikinci aşama başvuruları sırasında güncel formların kullanılmaması halinde proje önerileri değerlendirmeye alınmayacaktır. Güncel başvuru formlarına ulaşmak için lütfen [tıklayınız](#).

7. İrtibat Bilgileri

Rümeysa UZUN

Telefon	0312 298 12 85
E-posta	rumeysa.kaya@tubitak.gov.tr

Dr. Arzu ÖZTÜRK

Telefon	0312 298 12 77
E-posta	arzu.ozturk@tubitak.gov.tr

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu (SOBAG)